

מדינת ישראל

משרד החינוך

סוג הבחינה: בגרות לבתי ספר על-יסודיים

מועד הבחינה: קיץ תשס"ז, 2007

מספר השאלון: 038106

מחשבת ישראל

לבתי ספר דתיים

השלמה לרמת 2 יח"ל

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעה וחצי.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה ארבע סוגיות.
עליך לבחור בשתיים מהן, על פי מה שלמדת.
(לכל סוגיה – 50 נקודות; סה"כ – 100 נקודות)
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.
- ד. הוראות מיוחדות: (1) ענה אך ורק על שאלות הנכללות בסוגיות שלמדת.
(2) בסס את דבריך על המקורות. כתוב בקיצור ובבהירות.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב ב**טיוטה** (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

/המשך מעבר לדף/

ה ש א ל ו ת

שים לב: עליך לבחור בשתיים מהסוגיות IV - VII, ולענות על השאלות הקשורות לסוגיות שבחרת, לפי ההוראות בכל סוגיה. בחר רק בסוגיות שלמדת.

סוגיה IV – תפילה (50 נקודות)

אם בחרת בסוגיה זו, עליך לענות על שלוש שאלות: על שתיים מהשאלות 1-3, ועל אחת מהשאלות 4-5.

ענה על שתיים מהשאלות 1-3 (לכל שאלה – 20 נקודות).

1. רבנו בחיי, חובות הלבבות, שער חשבון הנפש, פרק ג'; ריה"ל, ספר הכוזרי, מאמר שלישי

א. לפי רבנו בחיי, יש כמה הכנות שאדם צריך לעשות, כדי להכין את עצמו לקראת התפילה.

ציין אחת מהן. (4 נקודות)

ב. מהי מטרת התפילה על פי רבנו בחיי, ומהי מטרת התפילה על פי ריה"ל? (10 נקודות)

ג. על פי ריה"ל, מהו תפקידם של יום השבת ויום הכיפורים בחייו של החסיד? (6 נקודות)

2. ר' יוסף אלבו, ספר העיקרים, מאמר רביעי, פרק ט"ז

א. "כל הכוחות העליונים הם מוגבלים ולא ישפיעו אלא על המוכן".

(1) הסבר משפט זה. (7 נקודות)

(2) האם משפט זה נכון גם בנוגע לתפילה? נמק. (7 נקודות)

ב. לפי ר"י אלבו, האם התפילה מועילה לאדם חוטא? נמק. (6 נקודות)

3. הרי"ד סולובייצ'יק, איש האמונה

א. מהי מהות התפילה, ומה מוסיף למהות זו הנוסח הקבוע של התפילה? (10 נקודות)

ב. מה משותף לתפילה ולנבואה, ומהו ההבדל ביניהן? (10 נקודות)

/המשך בעמוד 3/

ענה על אחת מהשאלות 4-5 (10 נקודות).

4. מהר"ל, נתיבות עולם, נתיב העבודה, פרק ג'

א. על פי מהר"ל, מדוע התפילה נקראת "עבודה"? (5 נקודות)

ב. "תניא אבא בנימין אומר: על שני דברים הייתי מצטער כל ימי, על תפילתי שתהא

לפני מיטתי, ועל מיטתי שתהא נתונה בין צפון לדרום". (ברכות, ה', ע"ב)

כתוב פירוש אחד של המהר"ל למילים המודגשות. (5 נקודות)

5. רש"ר הירש, חורב

א. לפי רש"ר הירש, מהי "העבודה הפנימית", מהי "העבודה בפעל", ומהו הקשר ביניהן?

(6 נקודות)

ב. מהי המטרה המשותפת לתפילה ולקרבנות? (4 נקודות)

סוגיה V – זת ומדע (50 נקודות)

אם בחרת בסוגיה זו, עליך לענות על שלוש שאלות: על שתיים מהשאלות 6-8

ועל אחת מהשאלות 9-10.

ענה על שתיים מהשאלות 6-8 (לכל שאלה – 20 נקודות).

6. רש"ר הירש, איגרות

א. (1) מהי הסכנה העצומה העלולה לצמוח ממכתבת האגדות? (6 נקודות)

(2) כיצד אנו צריכים ללמוד את האגדות בהתחשב בסכנה זו? (6 נקודות)

ב. כיצד מסביר רש"ר הירש את העובדה שאגדות חז"ל אינן תואמות את מסקנות המדע

של זמננו? כתוב שני הסברים. (8 נקודות)

7. הראייה קוק, אדר היקר

- א. מהו השורש של הכפירה המדעית, לדעת הראייה קוק? (5 נקודות)
- ב. מהי הדרך העיקרית להתמודד עם הכפירה המדעית, לדעת הראייה קוק? (5 נקודות)
- ג. מדע האשורולוגיה מוצא דמיון בין חוקי התורה ובין חוקים קדומים שנתגלו בבבל ובאשור.
- (1) איזו קושיה על האמונה היהודית נובעת מכך? (5 נקודות)
- (2) מה עונה על כך הרב קוק? (5 נקודות)

8. ד"ר יצחק רפאל הלוי עציון, אמת מדעית ואמת דתית

- א. הצג שתי הגדרות ל"אמת מדעית", על פי ד"ר עציון. (8 נקודות)
- ב. האם "אמת מדעית" היא אמת מוחלטת על פי ד"ר עציון? הסבר. (6 נקודות)
- ג. לדעת ד"ר עציון, השוני בין האמת הדתית והאמת המדעית מאפשר להן לחיות בדו-קיום ובלי תחרות ביניהן. הסבר את עמדתו. (6 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 9-10 (10 נקודות).

9. רמב"ם, מורה נבוכים, חלק א', פרק ל"ד

- א. באתר האינטרנט "אמונה-נט" התקבלה פנייה מתלמידה בכיתה י"א: "שלום כבוד הרב, יש לי שאלה שמאוד מטרידה אותי: איך יודעים שאלוקים קיים? אשמח לקבל תשובה קצרה וברורה בלי הקדמות, כי בכל פעם שמסבירים לי עם המון הקדמות, אני לא מצליחה להבין כלום. תודה רבה!" כיצד יש לענות על פנייה כזו, על פי גישת רמב"ם? (6 נקודות)
- ב. לדעת רמב"ם, האם יש קשר בין לימוד מתמטיקה ובין אמונה? נמק. (4 נקודות)

10. הרב ד"ר אפשטיין, אמונת היהדות, פרק י'

- א. הרב אפשטיין מציין שרמב"ם וריה"ל היו מוכנים להסכים עם התאוריה שהחומר שהעולם נוצר ממנו הוא קדמון. מה לומד הרב אפשטיין מעובדה זו בנוגע לאופן שבו צריכים יהודים מאמינים להתייחס לתורת האבולוציה? (5 נקודות)
- ב. לדעת הרב אפשטיין, גם אם נטען שמוצא האדם מן הקוף, אין בטענה זו שום סתירה לאמונה בבריאת האדם בידי ה'. הסבר את עמדתו. (5 נקודות)
- /המשך בעמוד 5/

סוגיה VI – בחירה, השגחה, שכר ועונש (50 נקודות)

אם בחרת בסוגיה זו, עליך לענות על שלוש שאלות: על שתיים מהשאלות 11-13 ועל אחת מהשאלות 14-15.

ענה על שתיים מהשאלות 11-13 (לכל שאלה – 20 נקודות)

11. רמח"ל, דרך ה', חלק א', פרק ג'

- א. לדעת רמח"ל, מהו "השינוי הגדול" שחל בעקבות חטא אדם הראשון? (6 נקודות)
- ב. לדעת רמח"ל, מהו התפקיד של "עולם הנשמות" בתוך התהליך של תיקון החטא של אדם הראשון? (7 נקודות)
- ג. הסבר את התיקון הסופי לחטא אדם הראשון. (7 נקודות)

12. חזון איש, אמונה וביטחון

- א. (1) על פי חזון איש, מהי ההבנה המוטעית של המושג "ביטחון", שאנשים רבים נכשלים בה? (5 נקודות)
- (2) מהי ההבנה הנכונה של המושג "ביטחון"? (5 נקודות)
- ב. (1) מדוע הפנייה של יוסף לשר המשקים הייתה בגדר "השתדלות אסורה"? (5 נקודות)
- (2) על פי חזון איש, מהי "השתדלות מותרת"? (5 נקודות)

13. הרב דסלר, מכתב מאליהו, קונטרס הבחירה

- א. לפי הרב דסלר, מהי "נקודת הבחירה"? (8 נקודות)
- ב. מהו ההסבר של הרב דסלר לדברי חז"ל: "הכול בידי שמים, חוץ מיראת שמים"? (6 נקודות)
- ג. הסבר, לפי הרב דסלר, מהי מדרגת "בן חורין". (6 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 14-15 (10 נקודות).

14. רמב"ם, איגרת תימן

- א. על מעמד הר סיני כתוב בתורה: "כי לבעבור נסות אתכם בא האלקים". לפי רמב"ם, מהי המטרה של מעמד הר סיני על פי פסוק זה? (5 נקודות)
- ב. מה הבטיח ה' לכל מי שעמד במעמד הר סיני, "הם ובניהם ובני בניהם עד סוף כל הדורות"? (5 נקודות)

15. רמב"ן, פירוש לתורה, ויקרא, כ"ו, י"א

א. לדעת רמב"ן, במצב האידאלי של עם ישראל ("בהיות ישראל שלמים") מה אמור

לעשות אדם חולה? הסבר מדוע עליו לנהוג כך. (4 נקודות)

ב. "וְרָפָא יִרְפָּא" (שמות, כ"א, י"ט).

(1) מהו הקושי העולה מפסוק זה בנוגע לשיטת רמב"ן? (3 נקודות)

(2) כיצד רמב"ן מיישב קושי זה? (3 נקודות)

סוגיה VII – אמונת חכמים (50 נקודות)

אם בחרת בסוגיה זו, עליך לענות על שלוש שאלות: על שתיים מהשאלות 16-18

ועל אחת מהשאלות 19-20.

ענה על שתיים מהשאלות 16-18 (לכל שאלה – 20 נקודות).

16. רמב"ם, הקדמה לפרק "חלק"

א. רמב"ם מונה שלוש כתות (גישות), שכל אחת מהן רואה באופן שונה את אגדות חז"ל.

(1) מה הן שתי הכתות שהוא שולל, ומדוע הוא שולל כל אחת מהן? (10 נקודות)

(2) איזו כת מבין השתיים גרועה יותר, ומדוע היא גרועה יותר? (4 נקודות)

ב. לדעת רמב"ם, מהי הגישה הנכונה להבנת אגדות חז"ל? (6 נקודות)

17. חזון איש, אמונה וביטחון

א. יש הטוענים שגם תלמיד חכם גדול וצדיק אינו מחוסן מפני נגיעה אישית.

מהי עמדתו של חזון איש כלפי טענה זו, ומהו נימוקו? (8 נקודות)

ב. לדעת חזון איש, מדוע השוחד גורם "לעֵנֶר עיני חכמים ולסלף משפט"? (7 נקודות)

ג. "אין מושיבין מלך וכהן גדול בעיבור שנה.

מלך – משום אפסניא, כהן גדול – משום צנה".

(1) מהו הקושי העולה מדין זה בנוגע לשיטת חזון איש?

(2) כיצד חזון איש מיישב קושי זה?

(5 נקודות)

18. הרב דסלר, מכתב מאליהו

א. לדעת הרב דסלר, להחלטות של גדולי ישראל בענייני כלל ישראל יש לייחס מעלה מיוחדת.

ציין שניים מנימוקיו. (10 נקודות)

ב. לדעת הרב דסלר, מה צריך לחשוב אדם "הרואה בחוש" (בראייה ברורה)

שגדולי ישראל טועים? (5 נקודות)

ג. כיצד אפשר להסביר את העובדה שחכמים גדולים נענשים? (5 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 19-20 (10 נקודות).

19. רמב"ן, פירוש לתורה, דברים, י"ט, י"ט

א. לפי ההלכה, אם עדים זוממים העידו נגד אדם, ואדם זה הוצא להורג על סמך עדותם – אין מענישים את העדים הזוממים.

הסבר דין זה על פי רמב"ן. (5 נקודות)

ב. "והנה כל זה (=הדין של עדים זוממים) מַעֲלָה גדולה בשופטי ישראל".

לאיזו מעלה גדולה בשופטי ישראל מתכוון רמב"ן? (5 נקודות)

20. הר"ן, דרשות הר"ן, הדרוש השנים-עשר

א. (1) איזו בעיה מתעוררת בדורות שלאחר הסנהדרין, כאשר יש מחלוקת

בעניין הלכתי? (3 נקודות)

(2) מהי תשובתו של הר"ן לבעיה זו? (3 נקודות)

ב. לדעת הר"ן, האם אחרי חתימת התלמוד יכול חכם לחלוק על הכתוב בתלמוד?

מהו הנימוק לכך? (4 נקודות)

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך